

Waarnemingen oktober, november, december 2013

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht is te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Pontische meeuwen

De Pontische Meeuw staat bij velen bekend als een 'moeilijke' meeuw die alleen door specialisten is te onderscheiden van een gewone Zilvermeeuw. Is het eigenlijk wel een aparte soort? Degenen van de vogelwerkgroep die op 23 november op pad waren met meeuwspecialist Mars Muusse weten inmiddels beter. Bij de Uitwatering liet een karakteristieke eerstejaars Pontische Meeuw zich prachtig zien. De kenmerken waren duidelijk – groter dan Zilvermeeuw, lange nek, slanke snavel en tweekleurige bovendelen met grijze mantel en bruine dekveren. Echt een heel andere vogel dan een Zilvermeeuw. En voor wie nog niet overtuigd was liet de vogel ook zijn karakteristieke roep horen.

De Pontische Meeuw is al in 1811 door Pallas beschreven voor de wetenschap. De balgen waren afkomstig van de Kaspische Zee en de Wolgadelta, wat tot op de dag van vandaag een kerngebied is van de soort. 'Kaspische Meeuw' had wellicht ook een passende Nederlandse naam geweest. Lange tijd is de Pontische Meeuw beschouwd als één van de ondersoorten van Geelpootmeeuw, die in een verder verleden weer onder Zilvermeeuw werd geschaard.

Later werd duidelijk dat niet zo nauw aan elkaar verwant waren als gedacht en dat ze als aparte soorten moesten worden beschouwd. Sinds 1998 staat de Pontische Meeuw als aparte soort op de Nederlandse lijst. Al snel werd toen duidelijk dat hij niet heel zeldzaam is en in de winter te zien op veel plekken in Nederland. Een deel van de broedvogels van de gebieden rond de Zwarte Zee en Kaspische Zee verspreidt zich na het broedseizoen niet naar het zuiden (Perzische Golf), maar trekt juist naar het noorden en westen. Via de grote rivieren bereiken ze uiteindelijk ook ons land. Het is vooral een riviermeeuw en wordt daarom meest in het binnenland gezien. Maar ook de kust mijdt hij niet. Bij pelagische tochten wordt de soort zelfs midden op zee gezien.

Het aantal waarnemingen van Pontische Meeuw in Nederland neemt toe en dat is ook in onze regio het geval. Dat komt in de eerste plaats doordat steeds meer vogelaars de soort hebben leren kennen en er op zijn gaan letten. Maar de soort is ook zijn broedgebied aan het uitbeiden in onze richting. Ze broeden inmiddels tot in Polen, Tsjechië en het oosten van Duitsland. Bij de zandsuppletie in Katwijk en langs het Noordwijkse strand verschenen dit najaar gekleurde Pontische Meeuwen die uit deze kolonies afkomstig waren. Geel PKNN, een tweedejaars vogel, was afkomstig uit Zuid-Polen en dook tussen 15 en 24 september regelmatig rond de Uitwatering en op het Noordwijkse strand op (RN, JZ, MK e.a.). Een eerstejaars vogel, groen P493, ook afkomstig van een Pools ringproject, zat op 20 en

Pontische Meeuw 23-11-2013 Strand Katwijk ©Mariska de Graaff

25 oktober bij de zandsuppletie in Katwijk (PS). Op 8 november werd groen XMDK afgelezen op het strand van de Coepelduynen (FM). Deze was in 2013 uit het ei gekropen bij Lausitz in Duitsland, vlakbij de Poolse grens. Wellicht dat we de Pontische Meeuw in de toekomst ook als Nederlandse broedvogel kunnen verwachten. In 2012 bracht een gemengd broedpaar van een Pontische Meeuw en Zilvermeeuw minimaal één jong groot in de meeuwenkolonie op het sluiseland van Amerongen in de provincie Utrecht. Mengparen zijn vaak een voorbode voor een definitieve vestiging. Wellicht gaan we deze fraaie meeuw in de toekomst vaker zien. Een soort om op te letten!

Zwervende Zwarte Ibissen

De slootjes in de Zilkerpolder zijn in de zomer een geliefd jachtterrein voor Lepelaars. Wat ze er precies vangen is niet duidelijk. Als ze met hun lepelvormige snavel door het water maaien zijn ze waarschijnlijk niet kieskeurig en pakken allerlei kleine waterdieren. De slootjes in de Zilkerpolder zijn hier blijkbaar rijk aan. Misschien is dat ook de reden dat van 8 tot 11 oktober een groepje zeldzame **Zwarte Ibissen** juist hier neerstreek. Het was niet de eerste keer dat de Zwarte Ibis in het bollenland in onze regio opdook. Van januari tot maart 2010 overwinterde een vogel in de slootjes langs de Kraaierslaan. Deze was niet schuw, zodat goed te zien was dat hij kleine waterslakjes uit de sloot oppikte. Het groepje van dit jaar in de Zilkerpolder was helaas minder goed te bekijken. Op 8 oktober ontdekte Ruud van der Linden 3 vogels op een droogvallend bollenperceel dicht bij de Leidse Vaart (RL). Op 9 oktober hadden de vogels zich dieper in de polder verspreid en waren vaak lang uit zicht als ze in de slootjes liepen. Wel bleek dat er in totaal 6 aanwezig waren (BB, RJ, ea). Ook op 10 en 11 oktober waren de vogels nog te zien (maximaal 6 en 5 waargenomen), tot ze op de 11e 's avonds om 18:00u wegvlogen in zuidelijke richting (JW).

Eén Zwarte Ibis is al bijzonder, een groep van 6 helemaal! De waarneming in de Zilkerpolder stond niet

op zichzelf. Vanaf 25 september was er een influx in Nederland. Die begon met een groep van maar liefst 24 vogels op onder water gezet bollenland in Noord-Holland. In onze buurt verschenen ze voor het eerst op 6 oktober bij de Starrevaart, een groepje van 6. Andere waarnemingen in de regio waren een groep 3 vogels op 19 oktober bij de Oude Vuilnisbelt van Sassenheim (JW) en 2 bij het Valkenburgse Meer (BB ea). Het zou goed kunnen dat de groep van de Zilkerpolder zich heeft opgesplitst en bij Sassenheim en Valkenburg terecht is gekomen.

De influx van afgelopen herfst heeft alles te maken met de toename van de broedpopulatie in Spanje en Frankrijk. Tot begin jaren negentig ging het slecht met de Zwarte Ibis in Europa. Alleen in ZO-Europa rond de Zwarte Zee waren nog kolonies overgebleven en de soort nam af. In 1993 vestigde de Zwarte Ibis zich na jaren van afwezigheid in Spanje. De aantallen namen snel toe tot meer dan 7.000 paar in 2011. In 2006 keerde de Zwarte Ibis ook terug als jaarlijkse broedvogel in de Camarque en nam snel toe tot meer dan 500 paar in 2011. In dat jaar broedde de soort ook op het Lac du Grand Lieu bij Nantes, op maar 600 km van de Nederlandse grens! De toename gaat samen met steeds meer waarnemingen in NW Europa, vooral in de herfst. De overwinteringsgebieden van de Zwarte Ibis liggen dan wel ten zuiden van de broedkolonies (met name West-Afrika); na het broedseizoen zwermen ze alle richtingen uit. Sommigen steken daarbij zelfs de oceaan over, getuige de waarnemingen van in Spanje geringde vogels op de Azoren en in de Caraïben. Maar een aantal zwerft dus juist naar het noorden. Op voedselrijke plekken kunnen ze dan lang blijven hangen. Zo zijn de vogels van de Starrevaart tot op het moment van schrijven nog steeds aanwezig. We zagen ze toen we daar op 10 november waren voor de vogelcursus. Een buitenkans voor de cursisten om deze zeldzame soort te zien. Hopelijk zien we ze in komende jaren weer in de slootjes in het bollenland verschijnen.

Zwarte Ibissen 10-10-2013 Noordwijkerhout – Zilkerpolder © Eduard Leinwand

Maandoverzicht

oktober

De maand oktober bracht rustig en bewolkt weer. De wind zat vrijwel steeds in het zuiden tot zuidoosten. De onderbrekingen met hardere wind uit het westen waren heel kort: de middag van 9 oktober en de dag van 17 oktober. Pas op 28 oktober trok er een stormdepressie over vanuit het westzuidwesten en bracht een paar stormachtige dagen.

Op 1 oktober was er een **Draaihals** aanwezig in de Coepelduynen bij de Puinhoop (GT). Dankzij het rustige weer en de zuidoostenwinden waren er meer **Bladkoningen** dan ooit te vinden in ons waarnemingsgebied (CZ e.a.). Twee vogels bleven langdurig op dezelfde plek aanwezig: van 4-20 oktober Sint Bavo (MW) en van 11-24 oktober in Noordwijk-Binnen in de tuin van Hein Verkade (HV). Op de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst blijft de **Slobeend** toenemen. Op 5 oktober zaten er 57 (HV). Ook liet een **IJsvogel** zich zien (HV). Een tweede vogel werd die dag opgemerkt tijdens de Eurobirdwatch bij Rinus z'n Trap in de Coepelduynen. (AM, KV). In de eerste week van oktober verbleven er nog steeds steltlopers op het strand van de Noordduinen en de AWD, o.a. een **Groenpootruiter**, 4 **Bontbekplevieren**, 10 **Zilverplevieren**, 8 **Rosse Grutto's** (HV) en een **Kanoet** en 3 **Rosse Grutto's** op 7 oktober (JH). Van 8-11 oktober struinde er een groepje **Zwarte Ibissen** door de Zilkerpolder, met maximaal 6 vogels (RL, BB e.a.). De waarnemers die er op af kwamen zagen ook andere leuke soorten die hier anders niet gezien worden, zoals een **Pijlstaart** (BB), een **Zwarte Ruiter** (JD) en een **Rouwkwikstaart** (BB). Ook liepen er twee **Grote Zilverreigers** (RJ, BB), tegenwoordig een vertrouwde verschijning in het bollenland en de graslandpolders rond Noordwijk. De middag van 9 oktober was één van de weinige momenten dat er stormgasten langs de zeetrekhut vlogen: een **Vaal Stormvogeltje**, 7 **Grauwe Pijlstormvogels**, 4 **Grote Jagers** en als klap op de vuurpijl een **IJsdruiker** (NA). Op 17 oktober stond er opnieuw even een harde westenwind, wat een **Noordse Stormvogel** opleverde (HV). De zeldzame **Vale Pijlstormvogel** is vaak juist met rustig weer te zien. Dit was ook het geval op 23 oktober toen er één langs de zeetrekhut vloog. Ook de westzuidwesterstorm van 30 oktober bracht weinig verandering in het magere jaar voor stormgasten. Wel vlogen er toen een **Noordse Pijlstormvogel**, 2 **Grote** en 2 **Kleine Jagers** langs. De **Grote Pieper** was de smaakmaker in de landtrek over de Puinhoop in de eerste helft van de maand. Op de helft van de dagen vloog er één over (RR e.a.). De tweede helft van de maand bracht een aantal goede dagen voor de landtrek. Op 19 oktober was er massale en gevarieerde trek over de Puinhoop met als hoofdmoot 35.000 **Vinken** en daarnaast een late groep van 15 juveniele **Lepelaars**, 2 **Grote Piepers**, 2 **IJsgorzen** en 2 **Smellekens** en een **Velduil** (RR, JZ e.a.). Veel soorten bereikten die dag hun topdag voor het

Bontbekplevier 8-10-2013 Strand Noordwijk ©Jan Hendriks

Strandleeuwerik 22-10-2013 de Puinhoop ©Peter van Duin

seizoen, zoals de 32 **Sperwers** en de 254 **Rietgorzen**. Het lage aantal van 28 **Sijzen** was illustratief voor het zeer magere seizoen voor deze soort. Over zee trokken 756 **Aalscholvers** langs (JD). Een **Strandleeuwerik** streek neer op de veldjes bij de Puinhoop en bleef daar tot 23 oktober aanwezig (RR e.a.). De invasie van **Grote Kruisbekken** in Nederland zette ook de tellers op de Puinhoop op scherp. Op 16 oktober vloog een groepje van 7 over (RR) en

vervolgens één op 22 oktober waarvan de determinatie bevestigd kon worden met een foto (RR, FK e.a.). De laatste **Boompieper** vloog op 8 oktober over de Puinhoop. Later in de maand was het zaak goed te letten op een mogelijke **Siberische Boompieper**. Drie keer werd er één gemeld, waarbij van de vogel van 25 oktober aan de hand van een geluidsopname kon worden bevestigd dat het echt om deze soort ging (WH). De dag van 25 oktober was ook de tweede dag van de maand met massale landtrek over de Puinhoop, met 80.000 **Spreeuwen** en 64.000 **Vinken** (RR e.a.). Ook boven zee vlogen er vele duizenden (JD). Krenten in de pap waren naast de Siberische Boompieper, 3 **Grote Piepers** en een **Pallas Boszanger** die kort neerstreek in de struiken (RR). De eerste **Klapekster** van het seizoen werd op 20 oktober gezien in de AWD (PH). Van 23 oktober tot het eind van de maand zat er een late **Tapuit** in de Elsgeesterpolder (KV, JF, JW).

november

De eerste helft van november was wisselvallig en nat. De wind trok op een aantal dagen flink aan. De depressies volgden een zuidwestelijke route vanaf de Atlantische Oceaan en voerden relatief weinig zeevogels mee. Rustig en droog weer overheerste de tweede helft van de maand. Ondanks dat de wind naar het noordoosten ging bleven de temperaturen relatief hoog.

Ook in november waren er nog late zomergasten. De **Tapuit** in de Elsgeesterpolder was op 1 november nog aanwezig (JW). Twee **Boerenzwaluwen** vlogen over de Puinhoop op 8 november (RR e.a.). De laatste **Bladkoning** van het seizoen werd op 6 november gezien in Boerenburg (waarnemer onbekend). Voor de zeetrekhut is november de maand van de **Middelste Jagers**. In de eerste dagen van de maand vloog er een aantal langs. Maar ook **Kleine Jagers** kunnen nog gezien worden. Op 8 november vloog er één langs (JD). Bijzonder laat was de **Kleinste Jager** die op 9 november langs de zeetrekhut vloog (JD, PS, AS). Dezelfde ochtend kwam er ook een **Vaal Stormvogeltje** langs (JD, AS). Een dag met massale lijstertrek was dit jaar steeds uitgebleven, tot op 8 november zo'n 50.000 **Kramsvogels** en 15.000 **Koperwieken** over de Puinhoop trokken (RR e.a.). Ze waren in gezelschap van opnieuw tienduizenden **Spreeuwen** en **Vinken** en 3500 **Houtduiven** (RR e.a.). Voor het westen van het land is dit een hoog aantal duiven. Op 11 november vlogen de **Kramsvogels** weer massaal en braken met een totaal van 60.000 vogels het telpostrecord. Verder vloog er een **Grote Pieper** over (RR e.a.). Op 11 november liepen er 2 **Strandleeuweriken** en 4 **Sneeuwgorzen** op het strand bij Nora (RJ). Dat zien we nog maar zelden tegenwoordig! Datzelfde geldt voor de 4 **Fraters** die op 15 november aan het voedsel zoeken waren in de Coepelduynen (PS). Ook bij de zeetrekhut waren even **Sneeuwgorzen** aanwezig, 3 op 21 november en 9 op 25 november (JD). Op 13 november verbleef een **Velduil** in de Coepelduynen (RR). Op 21 november ontdekte Maarten Wielstra een **Siberische Tjiftjaf** bij de St Bavo (MW), die in elk geval t/m 23 november aanwezig was. Vanaf 18 november markeerden toenemende aantallen de aankomst van de winterpopulatie **Roodkeelduikers**, met een piek op 22 november met 1250 naar zuid langstreckende vogels (JD). Op 26 en 27 november was een grote groep van ca. 600 **Drieteenstrandlopers** aanwezig op het strand bij de Coepelduynen, met daartussen een in Groenland of IJsland door Jeroen Reneerkens geringde vogel (AM).

december

December was zeer zacht en relatief zonnig. De aanhoudende zuidelijke stroming voerde zachte lucht van de Atlantische Oceaan aan. Dit betekende ook veel wind en perioden met regen. Op 5 december was er een zware noordwesterstorm met tot windkracht 9.

Kleine Burgemeester 14-12-2013 Strand Noordduinen ©Casper Zuyderduyn

Op 1 december werd een **Boommarter** gezien in het dennenbos in de Noordduinen (HF). Op 2 december was een Velduil aanwezig in de zuidelijke AWD (RA). Naast een mooi aantal van 662 Drietenstrandlopers leverde de strandtelling van 3 december tussen Noordwijk en de provinciegrens ook een eerstejaars **Grote Burgemeester** op (HV). Op 27 december was er opnieuw één kort aanwezig op het strand van de Noordduinen (CZ). Ook de **Kleine Burgemeester** deed ons waarnemingsgebied aan. Op 8 december was een eerstejaars vogel aanwezig bij de Uitwatering (JZ, NA ea), op 14 december op het strand van de Noordduinen (CZ) en op 15 december bij de Binnenwatering (AM). De 'Sinterklaasstorm' bracht weinig stormgasten. Op 6 december vlogen een **Kleine Jager** (CZ, HV) en een **Noordse Stormvogel** (PS) langs de zeetrekhut. De **Raven** die bij Wassenaar verblijven en broeden, zwerven af en toe zo ver noord als ons waarnemingsgebied. Op 7 december zaten er 2 in een groep kraaien in de Zilkerpolder (PS). Op 8 december was een **Kuifaalscholver** aan het vissen in de branding bij de Uitwatering (RR, NA ea). Het zachte weer was gunstig voor overwinterende insecteneters. Op 7 december zat er een overwinterende **Roodborsttapuit** bij de zeetrekhut (JD) en op 14 december 2 in de AWD bij het Pindabergje (GH). In Polder Hoogeweg zat die dag nog een **Witte Kwikstaart** (JD) en op 29 december één in de Hogeveense Polder (PS). In Noordwijkerhout verbleef op 14 december een Zwartkop (RD). Na vorig jaar vrijwel afwezig te zijn geweest waren er dit jaar weer overwinterende **Vuurgoudhanen**, zoals in het Duinpark op 15 december (JD). Ook waren er weer **Tjiftjaffen** te vinden. Bij de Duindamse Slag zat op 14 december een **Siberische Tjiftjaf**, in een groep met ook **Tjiftjaf** en 2 **Vuurgoudhanen** (MW). De Siberische Tjiftjaf was in elk geval tot 28 december aanwezig (MW). De eerste **Kleine Rietganzen** vlogen al op 26 december langs de zeetrekhut terug richting hun Deense overwinteringsgebied (JD). Er was weer een flinke groep **Zeekoeten** voor de kust aanwezig, met vanaf de tweede week van december dagen met honderden langsvliegende alkachtigen, waarschijnlijk vrijwel allemaal Zeekoeten. De topdag was 16 december met 1166 alk/zeekoeten en 13 Zeekoeten (JD). Onvolwassen **Middelste Jagers** waren sporadisch aanwezig, met waarnemingen vogels op 10 en 23 december (JD, HV). Op beide dagen werd een (dezelfde?) vogel vanaf het strand waargenomen (PD, HV). Op 10 december vloog ook een **Grote Jager** langs (JD). In de zeetrekhut werd het jaar afgesloten met een **Kuifduiker** (PS) en **Middelste Jager** (HV, JD).

Waarnemers

AM	Annelies Marijn	JD	Jelle van Dijk	PH	Pel van Hattum
BB	Bas van der Burg	JF	Jaap Faber	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JW	Jan Wierda	RA	Rob Arts
GT	Gijsbert Twigt	JZ	Johnny van der Zwaag	RD	Rineke Dedding
HF	Hans Feijen	KV	Koene Vegter	RJ	Rob Jansson
HV	Hein Verkade	MK	Maarten van Kleinwee	RL	Ruud van der Linden
FM	Frank van der Meer	MW	Maarten Wielstra	RR	René van Rossum
FK	Fred Klootwijk	NA	Noël Aarts	WH	Wouter Halfwerk
GH	George Hageman	PD	Peter van Duijn		

bron: www.waarneming.nl

Beflijster 31-10-2013 De Puinhoop © René van Rossum